

INTRODUCTIE

Bram van Schaik, journalist-tekstschrijver én Culemborger

‘ALS JE ELF OF TWAALF BENT, MOET je het kunnen aanwijzen op de blinde kaart van Nederland. Een rood vierkantje langs een blauwe kronkellijn. Een naam, een plaats in Gelderland. Met een C. Dan rijd je er op een dag binnen en het wordt een stad van steen en hout en groen. Van straten, kerken, kroegen en huizen. Van mensen. Op een vroege zondagochtend is het er eerst nog maar één. Dan nog één en nog één. Dan tien of twintig, straks een paar honderd. Maar bij mekaar heeft Culemborg er 27.700.’

Laten we het fotoboek *De Culemborgers* maar eens in stijl inleiden! Als fotografen Tom Meerman en Humphrey Watchman het concept voor hun productie zonder gêne, nee juist als eerbetoon ontleenen aan het wereldwijd bejubelde boek *The Americans* van Robert Frank uit 1958, dan hoort de begintekst natuurlijk integraal te worden gepikt van de, in Nederland, bejubelde én bekroonde VPRO tv-serie *Culemborg Bijvoorbeeld* uit 1974/75! Fact checkers vallen direct over het

genoemde inwonertal. Mee eens. Bovendien heb ik het ook nog mooi naar boven afgerond omdat 27 duizend zeventienhonderd nu eenmaal lekker bekt en in lijn is met de oorspronkelijke 17 duizend vijfhonderd uit 1974. Voor de volledigheid: de gemeente rept van 27.605 per 1 januari 2014, met 97 verschillende nationaliteiten. Allemaal Culemborgers.

Het kan haast geen toeval zijn dat ik in september 1974 Culemborger word. Ik zie in de straten de tv-ploeg aan het werk en krijg tijdens het eerste jaar in mijn nieuwe woonplaats in negen uitzendingen een intrigerend beeld van de stad en de mede-Culemborgers. *Culemborg Bijvoorbeeld* ontpopt zich als een leerzame reeks, maar dat wil niet zeggen dat ik door louter te kijken de aard van Culemborg en zijn inwoners meteen doorgrond. Daar is meer tijd voor nodig. En bij de autochtonen, zij die zich 'Kuilenburger' mogen noemen omdat ze al generaties lang in het stadje aan de Lek wonen, moet je extra je best doen. Over de historie leer ik nog steeds.

In 1999 krijgt *Culemborg Bijvoorbeeld* – 25 jaar na de eerste aflevering – een tweede leven. In het kader van de heruitzending, waar ik ook bij betrokken ben, bezoeken we Netty Rosenfeld, een van de programmamakers (de anderen zijn Ireen van Ditschuyzen en Pieter Verhoeff). Waarom Culemborg, vragen we? 'Ik

had eerder in Culemborg een uitzending gedaan en was daarvoor in die grote kerk aan de Markt. Daarvan was ik behoorlijk onder de indruk en ook van dat prachtige marktplein. Toen de VPRO-directeur met het plan kwam een serie over een doorsnee provinciestadje te maken, vond ik meteen dat we Culemborg moesten nemen.'

Op kwalificaties als 'doorsnee' of 'gemiddeld' zit lang niet iedereen te wachten, uitblinkers zijn veel aantrekkelijker. Toch moet je achteraf het scherpe waarnemingsvermogen van Rosenfeld prijzen, want het begrip 'gemiddeld' krijgt in het geval van Culemborg een aanzienlijk diepere lading. In 2009 doen twee havo-scholieren van openbare regionale schoolgemeenschap Lek en Linge een onderzoekje en publiceren de bevindingen in hun profielwerkstuk 'Nederland vs Culemborg'. Wat blijkt? Of het nu gaat om huizenprijzen, criminaliteit, voorzieningen of politieke kleur, de Culemborger blijkt de ideale graadmeter voor wat leeft in de rest van het land. De scholieren baseren zich op lokale cijfers die ze hebben vergeleken met een eerder onderzoek op nationaal niveau door het Centraal Bureau voor de Statistiek. Er is getoetst op tien aspecten en in veruit de meeste gevallen geeft Culemborg de richting aan. Dát ziet er ineens stukken beter uit!

Dus, wie op zoek is naar 'het Nederlandse gemiddelde' kan simpelweg volstaan met een dagtrip naar Culemborg. Máxima had het bij het rechte eind toen ze, nog als prinses, constateerde: 'De Nederlander bestaat niet'.

De Culemborger, daar draait het om en het duo Meerman/Watchman levert met *De Culemborgers* het bewijs.

DE CULEMBORGERS

